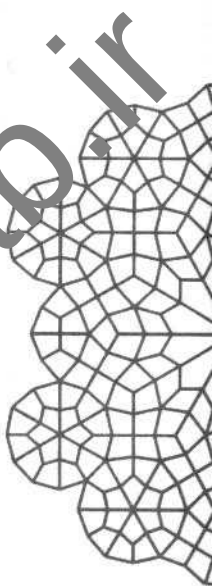

تخصص رسم استقادی

میدرضا طباطبایی

www.ketab.ir

شصت پرسش اعتقادی

پدیدآور: سید رضا طباطبایی

ناشر: انتشارات کتاب جمکران
چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۵
ویراستار: رامین باباگل زاده
شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
طبع: بلد: حسن کریمی
قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

بخش کتاب جمکران

۰۲۵۳۷۲۵۳۳۴۰ / ۰۹۱۲ / ۱۸۱۱

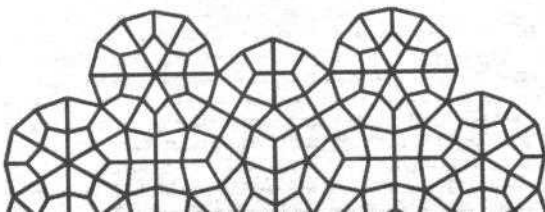
سرشناسه: طباطبایی، سید رضا / عنوان و نام پدیدآور
: شصت پرسش اعتقادی / سید رضا طباطبایی؛ ویراستار رامین
باباگل زاده. / مشخصات نشر: قم: کتاب جمکران، ۱۳۹۵. /
شابک: ۲-۴۴۲-۹۷۳-۹۶۴-۹۷۸ / وضعیت فهرست نویسی
: فیپا / یادداشت: کتابنامه. / موضوع: پرسشها و پاسخهای
کودکان / موضوع: Children's questions and answers /
موضوع: خدا -- ادبیات کودکان و نوجوانان / موضوع: Juvenile literature --
ویراستار / رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ط ۲ ک / HQ۷۸۴ / رده
بندی دیویی: ۶۴۹/۱ / شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۲۰۴۲۸ /

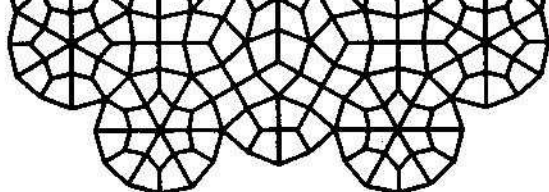
ketabejamkaran.ir

قم: مسجد مقدس جمکران؛ ۰۲۵۳۷۲۵۳۳۴۰

سامانه پیام کوتاه: ۰۲۵۳۷۲۵۳۳۴۰

صندوق پستی: قم ۶۱۷

فهرست مطالب

ردیف	موضوع	صفحه
۱	چرا خدا روغ بینیم؟	۲۱
۲	خدا کیه؟	۳۱
۳	خدا کجاست؟	۴۵
۴	خدا از چه وقت بود؟	۵۵
۵	اندازه خدا چقدره؟	۶۳
۶	پدر و مادر خدا کیه؟	۶۹
۷	خونۀ خدا کجاست؟	۷۵
۸	چرا خدا بعضی از حاجت هامون رو نمی‌ده؟	۸۱
۹	خدا زنده یا مرده؟	۸۹
۱۰	خدا غذا چی می‌خوره؟	۹۵
۱۱	آیا خدا ما رو دوست داره؟	۱۰۱
۱۲	خدا چه شکلیه؟	۱۰۹
۱۳	توحید که از اصول دینه، یعنی چی؟	۱۱۷
۱۴	بدن خدا مثل ماست؟	۱۲۱
۱۵	مگه خدا تو آسمونه؟	۱۲۷
۱۶	هدف خدا از آفریدن ما چی بود؟	۱۳۹
۱۷	چرا باید از خدا بترسیم؟	۱۴۷
۱۸	چرا خدا مادر بزرگ رو خوب نمی‌کنه؟	۱۵۳
۱۹	چرا خدا، بابا بزرگ رو ازمون گرفت؟	۱۵۹
۲۰	اگه غماز نخونیم، چی می‌شه؟	۱۶۷

- ۱۷۵ ... چرا خداوند بعضی ها رو ناقص الخلقه به دنیا میاره؟ ...
- ۱۸۵ ... چرا خدا بعضی ها رو به جهنم می بره؟ ...
- ۱۹۱ ... من دوست ندارم پیر بشم! ...
- ۱۹۹ ... وقتی می میریم، کجا می ریم؟ ...
- ۲۰۵ ... چرا خدا شیطان رو آفرید؟ ...

کتاب نامه / ۲۱۵

www.ketab.ir

به تردید رانگی خوبی که بتواند سعادت آدمی را تضمین کند، جز در پرتو «علم و دانش» و خروج از «جهل و شبهه» امکان پذیر نیست. تربیت نیز که از مهم ترین و اساسی ترین مسائل زندگی بشری است، در سایه «تعلیم صحیح» تحقق می پذیرد.

اهمیت علم و دانش در شکل گیری شخصیت آدمی بر هیچ فرهیخته ای پوشیده نیست. با آن جا که عارف رومی در دفتر دوم مثنوی می گوید:

جان نباشد جز خبیر در آزمون
هر که را افسزون خبیر جان نشر فزون
جان ما از جان حیوان بیشتر
از چه؟ زان رو که فزون از حبر

مهم ترین مرحله برای امر خطیر تربیت، خردسالی است. حضرت امیر به همین نکته اشاره دارد، آن جا که به امام حسن ع می فرماید: «دل کودک، چون زمینی خالی است که هر بذری در آن پاشیده شود، می پذیرد؛ پس من پیش از آنکه قلبت سخت و فکرت به امور دیگر مشغول شود، به ادب و تربیت تو مبادرت ورزیدم.»^۱

کاملاً روشن است که هرگاه بتوانیم فرزندان امروز را خوب تربیت کنیم، در آینده نه چندان دور، شاهد جامعه‌ای بالنده خواهیم بود. هم چنین بهترین زمان برای پذیرش تعلیم و تربیت، زمانی است که «احساس نیاز» شکل بگیرد و به اصطلاح «درد» و یا «پرسش» در فرد یا جامعه مطرح شود.

البته نقش والدین را در شکل‌گیری این حس (حس نیاز)، نباید نادیده گرفت؛ مثلاً همان‌گونه که دیدن برخی از فیلم‌ها باعث بلوغ و درس عاطفی و جنسی در نوجوانان می‌شود، می‌توان با طرح مطالبی درباره خدا و اعتقادات، در شکل‌گیری احساس دینی دخیل بود. هرچند اصاری نیست که کودک به شنیدن این مطالب ملزم شود؛ همین که کودک در محفلی حضور داشته باشد و یا در جایی همراه ما (هرچند مثلاً قول‌های) باشد و چنان مطالبی را بشنود، تأثیر خواهد پذیرفت.

باید توجه داشت که بخش عمده‌ای از بسترهای تربیت‌پذیری فرزندان، در خود والدین است. قبل از ازدواج شکل می‌گیرد. اسلام عزیز، معتقد است که دختر و پسر به چند دلیل باید قبل از ازدواج، خود را در عرصه باور و شخصیت تربیت کرده و به اصطلاح، خودسازی کنند؛ از جمله اینکه لایق همسر خوبی شوند؛ با همسر خوب می‌توان فرزند خوب تربیت کرد. ازدواج‌شان به لحاظ شرعی نیز از صحت کامل بهره‌مند باشد. هم چنین پس از اینکه صاحب فرزند شدند، بتوانند به پرسش‌های فرزندشان (به‌ویژه درباره خدا) پاسخ صحیح دهند.

اسلام، انتخاب همسر باایمان و نیز لقمه حلال را از مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری صحیح شخصیت فرزندان می‌داند؛ رعایت اخلاق را نیز عاملی مهم در این زمینه برمی‌شمارد. ظرافت آموزه‌های اسلامی در این موضوع مهم را می‌توان از آداب طرح‌شده در تربیت فرزند، از جمله در شیوه تعامل والدین و دستورات غذایی و رفتاری آنان -پیش

از آمیزش، به هنگام آن و پس از آن - دریافت.

در هر صورت، از آن جا که بشر تشنه کمالات است، همین که قدرت بیان پیدا می‌کند، از خواسته‌ها و نیازهایش سخن به میان می‌آورد؛ همان خواسته‌ها و نیازهایی که اگر مورد التفات و توجه قرار گیرند، بسیار تعیین‌کننده خواهند بود.

در منابع اسلامی آمده است: «كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ وَإِنَّمَا أُتِيَاهُ يَهُودَانِيهِ وَيُنَصْرَانِيهِ وَيَمَجْسَانِيهِ»؛ هر کودکی که به دنیا می‌آید، با فطرت و بی‌دینت پاک توحیدی و تشنه خدا متولد می‌شود تا اینکه پدر و مادرش، او را (در اثر بی‌توجهی و تربیت نادرست) به راه غلط (شرک) سوق می‌دهند.

خانم دکتر آریس یاب، در مقدمه کتاب کلیدهای آموختن به کودکان درباره خدا می‌گوید: «مهم‌ترین پیام این کتاب به والدین این است: هرگز نسبت به اخلاق و کنجکاوی فرزندان دربارۀ خدا بی‌تفاوت نباشید. این راهی برای سخن گفتن درباره مهم‌ترین مسائل زندگی اوست. باشد که از این طریق، بتائید ایمان، امید و مفهومی متعالی را به کودکان هدیه کنید».

به هر حال، هنگامی که «حش نیا» در کودک شکل می‌گیرد، آن را در قالب «پرسش» و «خواهش» ابراز می‌کند. در این جا والدین و بزرگ‌ترهای موفق و موقعیت‌شناس، بالاترین موفقیت را در تربیت و تعلیم فرزندان خود کسب می‌کنند. پاسخ‌هایی که به پرسش‌های فرزندان داده می‌شود، باید مطابق نیاز و متناسب با صرفیت آن‌ها (با در نظر گرفتن ذهن و معلومات آن‌ها) و ساده و جذاب باشد.

این کتاب به پرسش‌های توحیدی کودکان و نوجوانان نظر دارد و با بهره‌گیری از تقسیم‌بندی «پیاژه»، پاسخ‌های لازم، با توجه به «سطح

۱. الفقیه، ج ۲، ص ۵۰. [در کتاب نامه نیامده!]

۲. کلیدهای آموختن به کودکان درباره خدا، ص ۸.

ذهنی» و بدون توجه به سن فرزند، دست کم در سه سطح آورده شده است تا مربیان با شناختی که از فرزند دارند، پاسخ مناسب را در نظر بگیرند؛ چه بسا کودک پنج ساله ای که ذهنی قوی و پویا دارد و چه بسا فرزندی ده ساله که فقط پاسخ سطح اول را برمی تابد!

این تفاوت در قوت تحلیل، صرف نظر از ظرفیت های خدادادی (که گاهی یک کودک نسبت به هم سن های خود، بسیار باهوش تر است)، معلول رشد طبیعی، تجارب محیطی، آموزه های رایج اجتماعی و عادل است.^۱

با توجه به اینکه ابزار شناخت در کودک سطح اول، با محسوسات گره خورده، کودک به یاری حواس و رفتارهای حرکتی به اکتشاف محیط می پردازد. سعی شده پاسخ ها در این سطح، تا حد امکان ملموس و عینی باشند؛ یعنی همراه با نمونه عینی ای که باعث تقریب ذهن کودک شود.

در سطح دوم، مطالب را محدودی ذهن های پویا تر و نیمه استدلالی را در نظر گرفته است و از معلومات رایج استفاده می شود.

در سطح سوم و بالاتر، پاسخ ها علمی ترند و استدلال محوره؛ ضمن اینکه در کنار استدلال ها در برخی موارد بیانات بزرگان نیز ذکر می شود.

بر اساس معارف دینی و تجربه روان شناسان، نخستین پرسش های کودکان درباره خداوند، عبارت است از: «خدا کجاست؟»، «چرا خدا را نمی بینیم؟»، «خدا چه می خورد؟»، «خدا چه شکلی است؟» و پرسش هایی از این دست.^۲

بدانیم که:

• پرسش، برای هر کسی ایجاد نمی شود؛ کسانی که ذهن پویا و آزاد

۱. رک: روانشناسی رشد دکتر پیاز، ص ۱۵۲.

۲. کلیدهای آموختن به کودکان درباره خدا، ص ۸.

دارند، پرسش می‌کنند.

- پرسش، پلکان رسیدن به شناخت و باور است.
- پرسش، معرف هویت و عمق وجود پرسش‌گراست.
- پرسش، در شرایط فکری و روحی مختلف (مطابق نیازها)، اشکال گوناگونی به خود می‌گیرد که اگر به پاسخ برسد، عامل رشد، وگرنه سبب ابهام و سردرگمی است.

گاهی پرسش درباره موضوعی، فقط یک بار در ایام خردسالی مطرح می‌شود؛ پس غفلت نکنیم.

- اگر پرسش با تشویق بزرگ‌ترها همراه شود، راه را برای پرسش‌های بعدی در نتیجه، رشد و شکوفایی بیش‌تر فرزندان فراهم می‌سازد.
- پرسش، در بطن، عزف و نشانه تربیت‌پذیری است.

فراموش نکنیم که بهترین تکلیف پدر و مادر، تربیت فرزندان صالح است و حساسیت امورها درباره فرزندان (حتی در اوان تولد آن‌ها) آن قدر زیاد است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «در بدو تولد نوزاد، نغمه توحید با گفتن اَدن و اِلله در گوش نوزاد زمزمه شود.»^۱ و در روایتی دیگر فرمودند: «الْعَلَمُ فِي الصَّبْرِ كَالْتَّائِسِ فِي الْحَجَرِ»^۲؛ آموزه‌هایی که در کودکی به فرزندانمان می‌دهید، مانند کلمه‌کاری و حکاکی در سنگ، (ماندگار) است.

به یاد داشته باشیم که نباید کودکانمان را (به خصوص در سطح ذهنی اول) با مفاهیم تلخ و قهرآمیز درباره خدا آشنا کنیم؛ مثلاً از جهنم و غضب خدا برایش سخن نگوییم. و اگر پرسید، به گونه‌ای لطیف و واقع‌گرایانه پاسخ دهیم.

پس بدانیم که:

۱. تهذیب الاحکام، ج ۷، ص ۴۳۸.

۲. کنز الفوائد، ج ۱، ص ۳۱۹.

- پرشش، مقدس است و باید کودکان و پرشش هایشان را جدی بگیریم.
- کودکان، مانند نوار خامی هستند که از هر گونه اطلاعات، رفتار، فرهنگ و برخورد، الگوبرداری و آن را سرمایه حیات می کنند.
- کودکان، اقیانوس های زلالی هستند که رودهای تعالیم پدر و مادر، آن آب های پاک را هم چنان زلال و یا خدای نخواستہ دچار آلودگی و باهی می سازد.
- کودکان، این امانت های الهی، با زبان بی زبانی و بانگاه معصومان، رامش، سعادت و کمال را از بزرگ ترها طلب می کنند.
- بنابراین، تربیت کودکان و توجه به آن، وظیفه ای حساس و سرنوشت ساز است. رسول اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «أَكْرِمُوا أَوْلَادَكُمْ وَ أُخْسِنُوا آدَابَهُمْ» (فرزندان را احترام کنید و با آداب و روش پسندیده، آن ها را تربیت کنید. حضرت امیر علیه السلام نیز می فرماید: «خَيْرُ مَا وَرَّثَ الْآبَاءُ الْأَبْنَاءَ الْأَدَبُ»^۱؛ بهترین میراثی که والدین برای فرزندان به میراث می گذارند، ادب است.
- نکاتی قابل توجه:
- می توان با ابزارها و شیوه های تربیتی روانی، به پرشش های فرزندان جهت داد و این کار برای جلوگیری از پراکندگی پرشش بسیار مفید است.
- باید بدانیم که سرنوشت فرد، بالاترین وابستگی و ارتباط با ابزارها و عقاید او دارد. در کلامی زیبا و مشهور، چنین آمده است: «سرنوشت انسان ها، مرهون شخصیت آن ها است و شخصیت آن ها، برگرفته از باورها، گفتار و رفتار آن ها است.»

۱. وسائل الشیعه، ج ۲۱، ص ۴۷۷؛ مکارم الاخلاق، ص ۲۲۳.

۲. غرر الحکم، ص ۴۰۸.

• از آن جا که در ادیان آسمانی، اصلِ اصیلی که هویت انسان را تشکیل می دهد، همانا شناختِ سرچشمه هستی است، بنابراین باید به پرسش های مربوط به «خدا»، اهمیت و افراد و پاسخ را با دقت و مطابق واقعیت بیان کرد.

• نکته بسیار مهم در باب خداشناسی، این است که بررسی مخلوقات خدا و فهم زیبایی ها و عظمت های نهفته در خلقت آن ها، بهترین راه دریافت حقیقت و شناختی واقع گرایانه از خالق هستی است.

در حقیقت، برداشت آدمی از وقایع و موجودات، عامل تشکیل چهره طراح هستی برای اوست. آدمی پس از دیدن یک واقعه به ظاهر ناعادلانه، اگر حکم موجود در آن را بفهمد، چهره طراح این نظام را زیبا، و در غیر این صورت زشت می بیند، چراکه قضاوت ناشیانه و ناآگاهانه باعث شناختی غلط از خداوند می شود. ما نیز به همین جهت، در این کتاب بار دیگر طراح شباهت رایج کودکان و نوجوانان، بیش تر به وقایع سؤال برانگیز پرداخته ایم.

• همگان (حتی کودکان) بر اساس فطرت الهی و «از درون خود» با خداوند آشنایی دارند؛ پس پاسخی که خلقت را می باشد، باعث نوعی سلب اعتماد در کودکان می شود.

• باید توجه داشت که وجود ابهام و جهل در اثر ذات خداوند، یک «حقیقت زیبا و ماندگار» است و نباید باعث نگرانی شود، چراکه شناخت خداوند به طور کامل، برای هیچ کس، حتی برای پیامبران مقدور نیست. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده اند: «مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ»؛ نشناختیم تو را آن گونه که تو سزاوار آنی. یا در مراسم شب های

۱. رک: بقره: ۴۶۱؛ آل عمران: ۱۹۰، ۱۹۱.

۲. ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۰۹.

احیای می خوانیم: «... فَلَا أَحَدَ اعْرِفُ بِحَقِّكَ مِنْكَ»؛ ... هیچ کس تو را از خودت بهتر نمی شناسد.

بر لب کوثرم ای دوست، ولی تشنه لبم
در کنار منی از شوق تو در تاب و تبم

از این رو، در پاسخ فرزندان، تکرار این مطلب که «خداوند مثل ما و مثل هیچ چیز نیست»، در کنار ابهامی که ایجاد می کند، راه را برای دریافت معارف، هموار می سازد. شیخ محمود شبستری نیز به این نکته اشاره کرده است:

مر آنچه گفته اند از او کم و بیش
نشانی داده اند از دیده خویش
مزه ذاتش از چند و چه و چون
تعلیمی شأنه عما یقولون^۱

• ممکن است بعضی کلمات و مطالبی که در متن کتاب به کار رفته، برای فرزندان، قابل فهم نباشد. این تکلیف مربیان است که کلمات و مطالب را مطابق فهم کودکان بیان کنند و برایشان توضیح دهند.

• همان طور که می دانید، شیوه صحبت کردن با کودکان، در دریافت معانی مؤثر است؛ بنابراین نحوه پرسش و پاسخ های این کتاب، به ویژه در سطوح اول و دوم، بر اساس لحن و گفت و گوی کودکانه بیان شده است تا سهولت ارتباط بیانی با کودکان نیز لحاظ شده باشد. حضرت علی علیه السلام می فرماید: «مَنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ صَبَا»^۲؛ کسی که کودکی دارد، باید

۱. مفاتیح الجنان، اعمال شب قدر.

۲. دیوان امام خمینی، ص ۳۰۶.

۳. گلشن راز، ص ۲۰.

۴. الکافی، ج ۶، ص ۴۹.

(در راه تربیت او) کودکانه رفتار کند.

سپاس

پروردگار مٲان را سپاس؛ و تشکری بی انتها از حجت خدا در میان خلق، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه؛ و تقدیر از پدر و مادر آسمانی ام که مقدمات سیر در مسیر تعلیم معارف حقّه دین مبین اسلام را فراهم ساختند و دعای خیرشان همیشه و همه جا بدرقه راهم بود و یارم؛ و با سپاس از خانواده صبور و بزرگواری که در مشکلات گوناگون، دوش دوش من حرکت کردند و اسباب آرامش و توفیقم را فراهم آوردند. هم چنین با امتنان بی دریغ از همراهی و معاونت مجموعه خواهران و برادرانی که در بازنگری کتاب همکاری داشتند؛ و تقدیر از دست اندرکاران انتشارات کتاب جمکران که با کرامتی جمیل، از کتاب حاضر، استقبال کردند و مراحل نشر آن را بر عهده گرفتند.

معان المبارک، ۱۴۳۳ قمری، گیسن آلمان

والحمد لله رب العالمین